

La Pesta antonina - Plague

Autor:

Data de publicació: 11-11-2015

La Pesta antonina del 165-180 dC, també coneguda com la plaga de Galè -nom del metge grec que va viure a l'imperi Romà, i que la va descriure-, va ser una antiga pandèmia portada de tornada a l'imperi Romà per les tropes que tornaven de les campanyes del Pròxim Orient. Els investigadors han sospitat que podria haver estat la verola,[1] o el xarampió,[2][3] però la veritable causa roman encara indeterminada. L'epidèmia va poder haver cobrat la vida d'un emperador romà, Luci Aureli Ver, que va morir el 169 i va ser el corregent de Marc Aureli, el nom de la família del qual, Antoní, s'ha associat amb l'epidèmia. La malaltia es va manifestar novament nou anys més tard, d'acord amb l'historiador romà Cassi Dió (155-235), causant fins a 2.000 morts al dia a Roma, una quarta part dels afectats, donant a la malaltia una taxa de mortalitat a la ratlla del 25%.[4] La malaltia va arribar a matar com a un terç de la població en algunes zones i va devastar l'exèrcit romà.

La Pesta antonina del 165-180 dC, també coneguda com la plaga de Galè -nom del metge grec que va viure a l'imperi Romà, i que la va descriure-, va ser una antiga pandèmia portada de tornada a l'imperi Romà per les tropes que tornaven de les campanyes del Pròxim Orient. Els investigadors han sospitat que podria haver estat la verola,[1] o el xarampió,[2][3] però la veritable causa roman encara indeterminada. L'epidèmia va poder haver cobrat la vida d'un emperador romà, Luci Aureli Ver, que va morir el 169 i va ser el corregent de Marc Aureli, el nom de la família del qual, Antoní, s'ha associat amb l'epidèmia. La malaltia es va manifestar novament nou anys més tard, d'acord amb l'historiador romà Cassi Dió (155-235), causant fins a 2.000 morts al dia a Roma, una quarta part dels afectats, donant a la malaltia una taxa de mortalitat a la ratlla del 25%.[4] La malaltia va arribar a matar com a un terç de la població en algunes zones i va devastar l'exèrcit romà.[5][6]

Les fonts antigues estan d'acord que l'epidèmia va aparèixer per primera vegada durant el setge romà de Selèucia del Tigris a l'hivern del 165-166.[7] I llarg del Rin. Eutropi afirma que una gran població va morir per tot l'imperi.[8]

Rafe de Crespigny especula que la plaga va poder també haver esclatat durant la Dinastia Han de la Xina abans del 166, tenint en compte els avisos de plagues als registres xinesos de les Vint-i-quatre històries. Aquesta plaga va tenir un impacte en la cultura i la literatura romana, i va poder afectar greument les relacions comercials indo-romanes a l'Oceà Índic.[9]

Contingut

Epidemiologia

Un grup de metges en una imatge del Dioscòrides de Viena, nomenat així pel metge Galè que es mostra ala part superior central.

Al 166, durant l'epidèmia, el famós mèdic grec Galè va viatjar des de Roma a casa seva a l'Àsia Menor. Va regressar a Roma l'any 168, quan va ser convocat pels dos Augusts, i va estar present en un brot una primera manifestació entre les tropes estacionades a Aquileia, durant l'hivern de 168-169. Les seves observacions directes i la descripció dels símptomes es troben en el seu tractat *Methodus medendi*, força breu, pel que cal recórrer a altres referències, repartides entre els seus voluminosos escrits. Descriu la plaga com «gran» i de llarga durada, i esmenta símptomes com ara la febre, la diarrea i la inflamació de la faringe, així com una erupció en la pell, de vegades seca i purulenta, que de vegades apareix en el novè dia de la malaltia. La informació proporcionada per Galè no defineix clarament la naturalesa de la plaga, però els estudiosos han preferit en general diagnosticar-la com la verola.[10]

L'historiador William McNeill afirma que la Pesta antonina i la Pesta de Ciprià posterior (251 - al voltant de 270) van ser brots de dues malalties diferents, un de la verola i de xarampió l'altra, encara que no necessàriament en aquest ordre. La devastació severa a la població europea de les dues plagues pot indicar que la gent no va tenir una exposició prèvia a qualsevol d'aquestes malalties, que proveïa als supervivents d'immunitat. Altres historiadors creuen que tots dos brots van ser de la verola.[11] Aquesta última opinió sembla més probable que sigui correcta, ja que les estimacions de l'evolució molecular donen al xarampió en algun moment després de l'any 500 dC.[12]

Impacte

La cultura, la literatura, les arts

En la seva consternació, molts van cercar protegir-se amb màgia i d'altres supersticions. Llucià de Samòsata, fustigador de totes elles, compte amb ironia que un vers d'Alexandre el Paflagoni «enviat per ell a totes les nacions durant la pesta... es veia escrit sobre les portes per totes parts», sobretot a cases buides.[13]

L'epidèmia va tenir dràstics efectes socials i polítics en tot l'imperi Romà: Barthold Georg Niebuhr va arribar a la conclusió que «el regnat de Marc Aureli constitueix un punt d'inflexió en moltes coses, i sobretot en la literatura i l'art; no tinc cap dubte que aquesta crisi va ser provocada per aquesta plaga... El món antic mai no es va recuperar del cop assestat per la pesta que ho va visitar en el regnat de Marc Aureli».[14] Edward Gibbon i Michael Rostovtzeff, tanmateix, li donen a l'epidèmia menys influència en la crisi que les tendències polítiques i econòmiques contemporànies, respectivament.

Efecte militar

Alguns dels efectes directes del contagi són dignes de destacar, tanmateix. Quan les forces imperials es van traslladar a l'est sota el comandament de l'emperador Luci Aureli Ver després que les forces de Vologès IV de Pàrtia ataquessin Armènia, la defensa dels romans dels territoris orientals es va veure afectada quan un gran nombre de soldats van sucumbir a la malaltia. Segons els escrits de Pau Orosi (segle cinquè), algunes pobles i ciutats de les penínsules espanyola i italiana i de les províncies europees van perdre tots els seus habitants. A mesura que la malaltia es va propagar pel nord fins al Rin, també va infectar els pobles germànics i gals fora de les fronteres de l'imperi. Des de feia alguns anys, aquests grups del nord havien pressionat al sud a la recerca de més terres per sostenir les seves creixents poblacions. Amb les seves files afeblides per l'epidèmia, els exèrcits romans no van ser capaços d'empènyer a les tribus de tornada. Des de l'any 167 fins a la seva mort, l'emperador Marc Aureli va situar en persona diverses legions a la vora del Danubi, tractant, amb un èxit solament parcial, de controlar l'avenç dels pobles germànics a través del riu. Una gran ofensiva contra els marcomans es va ajornar fins al 169 a causa de l'escassetat de les tropes imperials. Durant les guerres Marcomanes, Marcus Aurelius va començar a escriure la seva obra *Meditacions*, al passatge IX.2 diu que també la pesta que l'envolta és menys mortal que la mentida, el mal camí, i la falta de veritable comprensió.[15]

Comerç de l'Oceà Índic i la Dinastia Han

L'historiador Rafe de Crespigny reflexiona que les plagues que van afligir a la Dinastia Han Oriental a l'imperi de la Xina durant els regnats de l'Emperador Huan (r. 146-168) i de l'emperador Ling de Han (r 168-189.) -amb brots en els anys 151, 161, 171, 173, 179, 182, i 185- van poder estar connectades a la pesta antonina a l'extrem occidental d'Euràsia.[16] Crespigny suggereix que aquestes plagues van conduir a l'aparició del culte en la curació per la fe, moviment mil·lenarista dirigit per Zhang Jue (m. 184), que va promoure la desastrosa Rebel·lió dels Turbants Grocs (184-205).[17] També afirma que «pot ser l'única possibilitat» de que el brot de la pesta antonina l'any 166 coincideix amb l'arribada de l'ambaixada romana de «Daqin»(és a dir, l'imperi Romà) a Jiaozhi (nord de Vietnam) i la visita a la cort Han de l'emperador Huan, que diu representar «Andun» -??: una transliteració de Marc Aureli Antoninus o el seu predecessor Antoninus Pius-.[18][19][20]

Raoul McLaughlin va escriure que aquest esdeveniment de temes romans que visiten la cort xinesa de la dinastia Han l'any 166 que podria haver donat pas a una nova era de comerç romà a l'Orient Llunyà, tanmateix era, en el seu lloc, un «presagi d'alguna cosa molt més sinistre».[21] McLaughlin conjectura que l'origen de la plaga pot posar-se en algun lloc de l'Àsia Central, procedent d'un grup de població desconeguda i aïllada, que després es va estendre als mons

xinesos i romans.[21] La plaga, citat també per McLaughlin, mataria aproximadament el 10% de la població romana, causant danys «irreparables» al comerç marítim romà a l'Oceà Índic com ho demostra el registre arqueològic que abasta des d'Egipte a l'Índia, així va ser com de manera significativa va disminuir l'activitat comercial romana a l'Àsia Sud-oriental.[22] Tanmateix, com es demostra, en *Periple pel mar d'Eritrea* del segle III i a *Topographia Christiana*, sive *Christianorum Opinio de Mundo de Cosme Indicopleustes* del segle VI, el comerç marítim romà a l'Oceà Índic, en particular, la seda i el comerç de les espècies, no van cessar i van continuar fins a la conquesta àrab d'Egipte al primer califat.[23][24]

Vegeu també
Referències

H. Haeser's conclusion, in *Lehrbuch der Geschichte der Medicin und der epidemischen Krankheiten* III:24–33 (1882), followed by Zinsser in 1935.

"No existeix evidència suficient de manera satisfactòria per identificar la malaltia o malalties", ha conclòs J. F. Gilliam en el seu resum (1961) de les fonts escrites, amb inscripcions gregues i llatines no concloents, i grups de papirs i monedes.

Les dades científiques més recents han eliminat aquesta possibilitat. See Y. Furuse, A. Suzuki and H. Oshitani, "Origin of the Measles Virus: Divergence from Rinderpest Virus Between the 11th and 12th Centuries," *Virology* 7 (2010), pp. 52–55.

Cassi Dió, LXXII 14.3–4; el seu llibre que cobriria la plaga sota Marc Aureli no es troba; més endavant va ser considerat el més gran dels historiadors que tenia coneixement sobre això.

Cassi Dió *Història de Roma*, LXXII 14.3–4

Plague in the Ancient World

Sicker, Martin. *The Struggle over the Euphrates Frontier. The Pre-Islamic Middle East.* Greenwood, 2000, p. 169. ISBN 0-275-96890-1.

Eutropi XXXI, 6.24.

De Crespigny, Rafe. *A Biographical Dictionary of Later Han to the Three Kingdoms (23-220 AD)*. (en anglès). Leiden: Brill Koninklijke, 2007, p. 514. ISBN 978-90-04-15605-0.

See McLynn, Frank, *Marcus Aurelius, Warrior, Philosopher, Emperor*, Vintage Books, Londres, 2009

D. Ch. Stathakopoulos *Famine and Pestilence in the late Roman and early Byzantine Empire* (2007) p. 95

Furuse Y, Suzuki A, Oshitani H (2010) Origin of measles virus: divergence from rinderpest virus between the 11th and 12th centuries. *Virol J.* 7:52.

Llucià, Alexandre, 36.

Niebuhr, Barthold *Lectures on the history of Rome* III, Lecture CXXXI (Londres 1849), cita de Gilliam 1961, p.225

Meditacions, Llibre 1, a la web Internet Classics Archive

Crespigny, 2007, p. 514.

Crespigny, 2007, p. 514-515.

Crespigny, 2007, p. 600.

Pulleyblank, Edwin G., "The Roman Empire as Known to Han China", *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 119, No. 1 (1999), pp. 71–79

Hill, John E. (2009). *Through the Jade Gate to Rome: A Study of the Silk Routes during the Later Han Dynasty, First to Second Centuries CE*. BookSurge. ISBN 978-1-4392-2134-1, p. 27

Raoul McLaughlin (2010), *Rome and the Distant East: Trade Routes to the Ancient Lands of Arabia, India, and China*, London & New York: Continuum, ISBN 9781847252357, p. 59.

Raoul McLaughlin (2010), *Rome and the Distant East: Trade Routes to the Ancient Lands of Arabia, India, and China*, London & New York: Continuum, ISBN 9781847252357, pp. 59-60.

Yule, Henry (1915). Henri Cordier (ed.), *Cathay and the Way Thither: Being a Collection of Medieval Notices of China*, Vol I: Preliminary Essay on the Intercourse Between China and the Western Nations Previous to the Discovery of the Cape Route. Londres: Hakluyt Society, p. 25

Schoff, William H. «"The Periplus of the Erythraean Sea: Travel and Trade in the Indian Ocean by a Merchant of the First Century" in *The Voyage around the Erythraean Sea*». Lance Jenott, 2004.

Bibliografia

Crespigny, Rafe de. *A Biographical Dictionary of Later Han to the Three Kingdoms (23-220 AD)* (en anglès). Leiden:

